

«ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ВИДАННЯ:

ТАЦІЙ В. Я., почесний президент НАПрН України, академік НАН України та НАПрН України (голова редколегії)

ШЕМШУЧЕНКО Ю. С., академік-секретар відділення екологічного, господарського та аграрного права НАПрН України, академік НАН України та НАПрН України (заступник голови редколегії)

ПЕТРИШИН О. В., президент НАПрН України, академік НАПрН України (відповідальний секретар редколегії)

БАРАБАШ Ю. Г., член-кореспондент НАПрН України

БИТЯК Ю. П., академік-секретар відділення державно-правових наук і міжнародного права НАПрН України, академік НАПрН України

БОРИСОВ В. І., академік НАПрН України

БОРИСОВА В. І., член-кореспондент НАПрН України

БУРОМЕНСЬКИЙ М. В., член-кореспондент НАПрН України

ГЕТЬМАН А. П., заступник академіка-секретаря відділення екологічного, господарського та аграрного права НАПрН України, академік НАПрН України

ГЕТЬМАН Є. А., головний учений секретар НАПрН України, член-кореспондент НАПрН України

ГЛБКО С. В., директор Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

ГОНЧАРЕНКО В. Д., академік-секретар відділення теорії та історії держави і права НАПрН України, академік НАПрН України

ГУСАРОВ С. М., член-кореспондент НАПрН України

ДОВГЕРТ А. С., член-кореспондент НАПрН України

ЖУРАВЕЛЬ В. А., перший віце-президент НАПрН України, академік НАПрН України

КІВАЛОВ С. В., керівник Південного регіонального наукового центру НАПрН України, академік НАПрН України

КОМАРОВ В. В., академік НАПрН України

КРУПЧАН О. Д., директор Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, академік НАПрН України

КУЗНЄЦОВА Н. С., віце-президент НАПрН України, академік НАПрН України

КУЧЕРЯВЕНКО М. П., академік НАПрН України

ЛУК'ЯНОВ Д. В., член-кореспондент НАПрН України

МАКСИМОВ С. І., член-кореспондент НАПрН України

НАСТЮК В. Я., член-кореспондент НАПрН України

НОР В. Т., академік НАПрН України

ОРЛЮК О. П., академік НАПрН України

ПИЛИПЧУК В. Г., академік НАПрН України

ПРИЛИПКО С. М., академік НАПрН України

СЕРЬОГІНА С. Г., директор Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України, член-кореспондент НАПрН України

СКРИПНЮК О. В., академік НАПрН України

ТИХИЙ В. П., радник президії НАПрН України, академік НАПрН України

УСТИМЕНКО В. А., член-кореспондент НАН України та НАПрН України

ШАКУН В. І., академік НАПрН України

ШЕПТЬКО В. Ю., академік НАПрН України

ШУЛЬГА М. В., член-кореспондент НАПрН України

Національна академія правових наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 12

СІМЕЙНЕ ПРАВО

Харків
«Право»
2021

УДК 340(477)(031)

В27

Редакційна колегія 12-го тому:

В. І. Борисова (голова),
Л. В. Красицька (заступник голови)
Ю. Є. Ходико (відповідальний секретар)
Н. С. Кузнєцова, О. В. Кохановська, В. А. Ватрас,
В. І. Труба, О. А. Явор

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016— .

ISBN 978-966-937-048-8

Т. 12 : Сімейне право / редкол.: В. І. Борисова (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2021. — 480 с. : іл.

ISBN 978-966-998-187-5

Видання є систематизованим зведенням знань про поняття, категорії, норми сімейного права, основні міжнародні правові акти у сфері сімейного права. Розглядаються теоретичні і практичні проблеми науки та практики застосування сімейного законодавства України.

Розраховано як на науковців, викладачів, студентів закладів вищої освіти, так і на суддів, адвокатів, прокурорів, інших фахівців у галузі права, а також на всіх тих, кого цікавить сімейне право.

УДК 340(477)(031)

ISBN 978-966-998-187-5 (т. 12)

ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2021

© Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2021

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2021

© Видавництво «Право», 2021

Сімейного кодексу України: матеріали круглого столу, 25.05.2006, м. Київ. Х., 2007; Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) / відп. ред. Я. М. Шевченко. Хмельницький, 2007; Жилинкова И. В. Личные неимущественные права супругов: новеллы СК Украины. В кн.: Личные неимущественные права: проблемы теории и практики применения / под ред. Р. А. Стефанчука. К., 2010.

О. М. Пономаренко.

ОДИНОКА ОСОБА – фіз. особа, яка не є суб'єктом сімейних правовідносин у зв'язку з тим, що не має родичів або ін. членів сім'ї, з якими б її пов'язували сімейні права та обов'язки.

О. о. не є членом сім'ї, оскільки відповідно до ч. 2 ст. 3 СК України сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Сім'я характеризується певною спільнотою, до якої О. о. не відноситься. Відповідно до ч. 3 ст. 3 СК України права члена сім'ї має О. о., тобто закріплюється положення про те, що у О. о. такий самий прав. статус, як і в члена сім'ї. Прав. статус О. о. та прав. статус члена сім'ї може бути як однаковим, так і різним, залежно від сфери громад. життя. Прав. статус О. о. та члена сім'ї є однаковим у сфері житлового права. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 5 серп. 1994 право на додаткову безоплатну приватизацію 10 кв. м на сім'ю має й одинокий наймач. О. о. та член сім'ї мають рівні права на таємницю особистого життя, на особисту свободу та не-

допустимість свавільного втручання у сімейне життя.

Водночас, О. о. не може мати сімейних прав, які належать членам сім'ї. Сімейні права та обов'язки існують тільки як зміст конкретного сімейного правовідношення між певними фізичними особами. Сімейні правовідносини виникають на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на ін. підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства. О. о. тому й є одинокою, що не є суб'єктом цих правовідносин.

О. о. є найбільш незахищеними у соціал.-екон. сфері. Сім'я будується на засадах взаємодопомоги, соціал. та матер. підтримки та відповідальності між членами сім'ї. Тому якщо член сім'ї потребує матер. допомоги у зв'язку з нужденністю або у зв'язку з додатковими витратами на лікування, обов'язок надати таку допомогу покладається на ін. членів сім'ї (другого з подружжя, повнолітніх сина, дочку, рідних брата, сестру та ін.). О. о. в прив. сфері ніхто не зобов'язаний підтримувати, тому перед суспільством виникає завдання створення діючих механізмів у сфері соціал. захисту О. о.

У сфері сімейного права особл. прав. статус має тільки одинока дитина, якою є дитина, позбавлена батьківського піклування. Щодо такої дитини з урахуванням принципу пріоритету сімейного виховання обирається найбільш доречна форма влаштування (усиновлення, опіка, піклування, патронат, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу).

Лит.: Ватрас В. А. До питання про законодавче закріплення поняття сім'ї // *Держава і право*. К., 2009, вип. 44.

О. М. Пономаренко.

ОЗНАЙОМЛЕННЯ НАРЕЧЕНИХ З ЇХНІМИ ПРАВАМИ ТА ОБОВ'ЯЗКАМИ – обов'язок ОДРАЦСу повідомити особам, які подали заяву на реєстрацію шлюбу, про їх права та обов'язки як наречених, як подружжя та як батьків.

ОДРАЦС, що прийняв заяву про держ. реєстрацію шлюбу, зобов'язаний ознайомити наречених з умовами і порядком держ. реєстрації шлюбу, їхніми правами та обов'язками як майбутніх подружжя і батьків, обов'язком повідомити один одному про стан свого здоров'я, попередити наречених про відповідальність за приховання відомостей про наявність перешкод для держ. реєстрації шлюбу. Під час приймання заяви про держ. реєстрацію шлюбу ОДРАЦС інформує наречених про можливість здійснення медичного обстеження та за їх бажанням видає направлення за зразком, затв. МОЗ України (п. 8 гл. 2 розд. III Правил державної реєстрації актів цив. стану в Україні, затв. наказом МЮ України від 18 жовт. 2000 № 52/5 (у ред. наказу МЮ України від 24 груд. 2010 № 3307/5) (див. *Взаємна обізнаність наречених про стан здоров'я*).

Приховування відомостей про стан здоров'я одним із наречених може стати порушенням фіз. або псих. здоров'я ін. нареченого чи їхніх нащадків, а також підставою для визнання шлюбу недійсним. У разі виникнення спору

про визнання шлюбу недійсним суд повинен буде встановити, що відомості про стан здоров'я (свою тяжку хворобу або хворобу, небезпечну для другого з подружжя і (або) їхніх нащадків) було саме приховано від ін. з подружжя. Якщо ж інформацію про захворювання один із наречених мав, але не надав їй значення, буде відсутнім юрид. факт, що може слугувати підставою для визнання шлюбу недійсним. Припинення шлюбних відносин в цьому разі є можливим тільки в заг. порядку, тобто шляхом їх розірвання.

Наречені також повинні сповістити ОДРАЦС про перешкоди до вступу в шлюб: відсутність вільної згоди чоловіка або жінки на реєстрацію шлюбу (ч. 1 ст. 24 СК України), недосягнення нареченим або нареченою шлюбного віку (ст. 22 СК України), перебування однієї зі сторін в ін. зареєстрованому шлюбі (ст. 25 СК України), перебування чоловіка та жінки між собою у відносинах споріднення або усиновлення (ст. 26 України), визнання особи в суд. порядку недієздатною (ч. 3 ст. 39 СК України) тощо. Приховування такої інформації в майбутньому може призвести до негативних наслідків, а саме до визнання шлюбу недійсним (див.: *Право на шлюб; Добровільність шлюбу*).

Крім того, утаювання обставин, що перешкоджають реєстрації шлюбу, або повідомлення завідомо неправдивих відомостей ОДРАЦСу становить склад адмін. правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 212¹ Кодексу України про адмін. правопорушення від 7 груд. 1984 № 8073-Х, і може тягнути за собою накладення штрафу від одного до двох

Довідкове видання

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 12

СІМЕЙНЕ ПРАВО

12-й том уміщує 251 статті, 3 ілюстрації

Редактори: *О. М. Нещеретна, С. А. Пашинська*

Коректори: *М. М. Поточняк, Т. М. Тростінська*

Технічні редактори: *А. Т. Гринченко, О. А. Федосєєва*

Підписано до друку з оригінал-макета 30.04.2021
Формат 70×100/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 38,7. Обл.-вид. арк. 34,4. Тираж 500 прим.
Вид. № 2733.

Видавництво «Право»

Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна

Тел./факс (057) 716-45-53

Сайт: <https://pravo-izdat.com.ua>

E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua

E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 4219 від 01.12.2011

Виготовлено у друкарні ТОВ «ПРОМАРТ»

Тел. (057) 717-28-80